

Онегіна Вікторія Михайлівна, д.е.н., доктор економічних наук, професор, професор кафедри глобальної економіки, Державний біотехнологічний університет

Onegina Viktoriya, Doctor of Economics, Professor, State Biotechnological University <https://orcid.org/0000-0003-0794-8032>

ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ОЦІНКА ЗА КРИТЕРІЯМИ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ

PROFIT FORMATION OF AGRICULTURAL ENTERPRISES: ASSESSMENT ACCORDING TO THE CRITERIA OF EFFICIENCY AND SOCIAL RESPONSIBILITY OF BUSINESS

Онегіна В. М. Формування прибутку аграрних підприємств: оцінка за критеріями ефективності та соціальної відповідальності бізнесу. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2026. Том 11. № 1. С. 256 – 260.

Onegina V. Profit formation of agricultural enterprises: assessment according to the criteria of efficiency and social responsibility of business. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2026. Volume 11. № 1, pp. 256 – 260.

Метою дослідження є оцінка формування прибутку та оплати праці в аграрних підприємствах в Україні на відповідність критеріям ефективності та соціальної відповідальності. Для досягнення мети дослідження були використані переважно кількісні методи, зокрема, індексний, функції тренду, метод середніх величин. Результати дослідження доводять, що за доволі високої ефективності господарської діяльності аграрних підприємств із зростанням їх доходів збільшення прибутку відбувалося вищими темпами, ніж зростання витрат на оплату праці. Ця тенденція разом із виявленим розривом між зростанням продуктивності та витратами на оплату праці на одного працівника, значенням коефіцієнту компенсації нижчим за одиницю засвідчили деформації у розподіл доданої вартості підприємств на користь прибутку. Запропоновано включати до системи показників ESG та соціальної відповідальності індикатори, що характеризують трудові відносини і людський капітал на стадії первинного розподілу доданої вартості. Перспективи з подальших досліджень включатимуть аналіз формування прибутку та оплати праці в інших галузях, розвиток методичних засад оцінювання політики соціальної відповідальності підприємств, урахування екологічних критеріїв.

Ключові слова: прибуток, ефективність, соціальна відповідальність, дохід, витрати, оплата праці, ESG критерії, аграрні підприємства.

The formation and use of profit not only indicate the level of business efficiency, its ability to grow and innovate, but also serve as a financial basis for achieving social and environmental goals. The purpose of the article is to assess the formation of profit and remuneration in agrarian enterprises in Ukraine, and to assess compliance with the criteria of efficiency and social responsibility. Mainly quantitative methods were used, including index, trend, and average value methods, as well as quantitative comparisons. Data from the State Statistics Service of Ukraine on the activities of agricultural, forestry, and fishery enterprises for the period 2011-2024 were used for analysis. The results of the study prove that, with a high level of economic efficiency among agrarian enterprises, growth in enterprise total revenue from sales and income led to an increase in profit at a rate higher than the growth in labor costs. These facts, together with the revealed gap in the growth of productivity and labor costs per employee, and the value of the compensation coefficient below 1, indicate deformations in the distribution of added value within enterprises in favor of profit. Most indicators that are used to assess labor relations and human capital in the social responsibility system, or according to ESG criteria, are based on the analysis of profit use. This study testifies and suggests that the system of social responsibility indicators should also include indicators that characterize the processes at the stage of profit formation. Prospects for further research include analyzing profit formation and remuneration in other industries, developing methodological principles for assessing enterprises' social responsibility policies, and considering environmental criteria.

Keywords: profit, efficiency, social responsibility, income, costs, wage, ESG criteria, agrarian enterprises.

Вступ

Прибуток підприємств є важливим показником ефективності їх господарської діяльності, кількісним відображенням перевищення вартості створеної продукції над витратами. Максимізація прибутку у мікроекономічному аналізі розглядається як цільова функція діяльності підприємства, критерій оптимізації обсягів виробництва та витрат [19]. Та прибуток є багатогранною категорією за своїми функціями. Формування та використання прибутку не лише засвідчують рівень ефективності бізнесу, його спроможність до масштабування та інноваційного розвитку, але й виступають фінансовою основою для досягнення соціальних та екологічних цілей та в цій ролі стають критеріями соціальної відповідальності бізнесу. Забезпечення прибутковості аграрних підприємств має особливе значення й для продовольчої безпеки країни, збереження та розвитку ресурсного потенціалу аграрного сектору.

Відзначимо, що навіть за надскладних умов воєнного часу, аграрні підприємства демонструють стійкість та спроможність підтримувати ефективність виробництва попри інфляцію, розрив багатьох логістичних зв'язків, прямі загрози безпеці. У 2022–2024 рр. рівень рентабельності операційної діяльності підприємств сільського, лісового та рибного господарства в середньому становив 18,2% та всієї діяльності 13,0%, у той час як у підприємствах в економіці в цілому 5,7% та 2,4%, відповідно [5].

Концепція соціальної відповідальності бізнесу як відповідального ставлення до виробничих процесів, їх результатів і наслідків, працівників, споживачів, партнерів, використовуваних ресурсів та навколишнього середовища набула поширення в економіках більшості країн світу. Ця концепція фактично стала формою вирішення суперечностей між бізнесом з його прагненням до максимізації прибутку та суспільством, зацікавленим у сталому розвитку та утвердженні соціальної справедливості. У документах Європейської комісії відзначено: «Корпоративна соціальна відповідальність – це концепція, згідно з якою компанії добровільно вирішують зробити свій внесок у покращення суспільства та чистіше довкілля», а також «...інвестувати більше в людський капітал, довкілля та відносини із зацікавленими сторонами» [15]. Такі практики, як засвідчує досвід, можуть підвищити конкурентоспроможність та продуктивність, вони є критерієм зрілості бізнесу щодо урахування інтересів суспільства, імплементації соціальних та екологічних цілей.

У 2010 році був затверджений Міжнародний стандарт ISO 26000 «Керівництво із соціальної відповідальності» [17], нова редакція якого прийнята у 2025 році. У 2019 році був розроблений документ щодо використання ISO 26000:2010 у харчовому ланцюзі, зосереджуючись на таких основних семи аспектах, а саме:

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons CC-BY 4.0

© Онегіна Вікторія Михайлівна, 2026

організаційне управління, права людини, трудова практика, навколишнє середовище, добросовісна операційна практика, питання споживачів, а також залучення та розвитку громади [18]. Отже, трудові відносини безпосередньо включені до переліку ключових тем соціальної відповідальності бізнесу.

Викликом для бізнесу сьогодні, як визнається Європейською комісією, є залучення та утримання кваліфікованих працівників [14]. Вже на рівні первинного розподілу доходів підприємства, у процесі якого визначаються доходи власників факторів виробництва, закладаються основи умов відтворення робочої сили, формується фактична частка оплати праці у доданій вартості та визначається її рівень. Таким чином, визначення особливостей формування прибутку підприємств, поділу створеної вартості на прибуток та оплату праці, динамічних змін у цьому процесі є одним із напрямів оцінки соціальної відповідальності бізнесу в частині його ставлення до працівників, відповідності оплати праці економічній результативності та соціальній справедливості, готовності бізнесу враховувати у рівні оплати праці зростання продуктивності та вартості створеної продукції, відповідним чином мотивувати працівників та інвестувати в людській капітал.

Проблема розподілу вартості, її поділу на прибуток та оплату праці, розглядали детально ще представники класичної економічної теорії. Зокрема, А. Сміт вважав, що прибуток утворюється як вираховування з продукту праці робітників на користь підприємця, але стверджував, що прибуток виступає породженням капіталу [9]. Д. Рікардо доводив, що заробітна плата і прибуток знаходяться у тісному та фактично зворотному відношенні, оскільки збільшення прибутку зменшуватиме заробітну плату і, навпаки, зростання заробітної плати зменшуватиме прибуток [20].

У сучасному мікроекономічному аналізі питання розподілу доданої вартості між власниками факторів виробництва вирішується через вартості граничних продуктів факторів та вплив стану факторних ринків [19].

Н. Богацька підкреслює роль прибутку для формування фінансових ресурсів підприємства, збільшення його ринкової вартості, ефективності виробничої діяльності, а також економічного розвитку держави шляхом поповнення державного бюджету [2].

О. Гуроров та інші провели детальний аналіз формування прибутковості виробництва молока в аграрних підприємствах [4]. Л. Кучер запропонувала комплексну систему показників для оцінки прибутковості виробництва молока у сільськогосподарських підприємствах [6]. Л. Мельник та інші визначили важливі фактори, що впливали на прибутковість сільськогосподарських підприємств у довоєнний період [8]. Прибуток та прибутковість розглядалися цими науковцями як важливіші показники ефективності сільськогосподарського виробництва, які засвідчують перевищення вартісних результатів виробництва на витратами, можливості відтворення та розвитку виробництва.

В. Фесенко та інші дослідили формування прибутку аграрних підприємств у період 2010–2021 рр. та відзначили загальні позитивні тенденції за показниками чистого доходу від реалізації та чистого прибутку сільськогосподарських підприємств України в умовах до повномасштабної війни. У їх роботі наголошено, що незважаючи на фактичні обмеження для ведення сільськогосподарського бізнесу та значний зовнішній тиск на діяльність підприємств сільського господарства, спостерігається зростання частки прибуткових підприємств, утримання рівня прибутковості сільськогосподарськими підприємствами та нарощування обсягів реалізації і чистого прибутку в 2021 році. Водночас, підкреслили науковці, тенденція до зростання прибутку сільськогосподарських підприємств є нестійкою, що обумовлено динамікою витрат у той період [10].

Сутність та організаційні засади соціальної відповідальності бізнесу (або корпоративної соціальної відповідальності) досліджувалися багатьма науковцями. Н. Васюткіна, Б. Бабіч доводять що впровадження корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) посилює репутаційний капітал підприємства, формує його адаптаційні механізми та організаційну гнучкість, зміцнює довіру стейкхолдерів і стимулює інноваційну активність, підвищує конкурентоспроможність. Серед видів КСВ, до яких включені екологічна, етична, філантропічна, відзначається її економічна відповідальність. Вона характеризує діяльність, за якої підприємство поєднує свої фінансові рішення із зобов'язанням робити внесок у розвиток суспільства. При цьому кінцевою метою є не лише збільшення прибутку власників, а й забезпечення позитивного впливу всіх бізнес-операцій на довкілля та суспільство [3].

В. Храпкіна та О. Тиран зазначили, що станом на 2021 рік найпоширенішими сферами діяльності українських компаній, що впроваджували КСВ, були: ІТ (39%), промисловість та виробництво (11%), консалтинг, рітейл та юриспруденція (7%). Більшість компаній (89%) здійснювали проекти у галузі освіти, 71% працювали над поліпшенням трудових відносин, 62% розроблювали еко-ініціативи [11, с. 121].

П. Лиска дослідив методи оцінки ефективності політики корпоративної соціальної відповідальності та її сучасні показники, з урахуванням економічної, екологічної та соціальної складових; проаналізував методи ESG (екологія, соціальна відповідальність, управління) показників, кількісно-якісний та змішаний. Серед показників, що характеризують соціальні аспекти КСВ були відзначені переважно соціальні видатки підприємства [7].

А. Антощенкова та інші приділили увагу взаємозв'язку принципів ESG та сталого розвитку підприємств [1].

Європейська Федерація з фінансового аналізу розробила рекомендації щодо основних аспектів ESG та серед групи індикаторів. Що стосується соціальних аспектів, трудових відносин та розвитку людського капіталу, то були зазначені показники вікової структури, руху та навчання робочої сили, зокрема, відсоток працівників, що звільнилися за рік, до загальної кількості працівників (ESG 3–1); відсоток працівників, що пройшли навчання за рік, до загальної кількості працівників (ESG 4–1); середні витрати на навчання на одного працівника на рік (ESG 4–2) та інші [16].

Склад показників обговорюється в багатьох публікаціях науковців, практичних аналітиків, що є зрозумілим з огляду на формалізацію результатів соціальної відповідальності у звітах з ESG [1; 7; 12; 13; 16]. Зокрема, серед показників щодо використання робочої сили були запропоновані такі: кількість працівників за статтю; коефіцієнт плинності кадрів; кількість працівників з інвалідністю; середня кількість годин навчання на одного працівника на рік; кількість випадків проблем зі здоров'ям, пов'язаних з роботою; різниця в заробітній платі між чоловіками та жінками; коефіцієнт компенсації. Останній коефіцієнт ще називають коефіцієнтом порівняння, оскільки заснований на порівнянні заробітної плати працівника з аналогічною на подібній посаді в інших схожих організаціях [13].

К. Компорець розглянув взаємозв'язок між окремими ESG-показниками компаній Польщі та показниками прибутковості. Зазначимо, що ESG-показники є досить близькими до показників, на основі яких оцінюється КСВ, але більш формалізованими та визначеними. У складі показників соціального виміру науковцем розглядалися показники, що характеризують трудові відносини та робочу силу, зокрема різноманітність та інклюзію; розвиток кар'єри та навчання; умови праці; охорону здоров'я та безпеку. Результати його дослідження вказують, зокрема, на позитивний зв'язок між соціальним виміром ESG-діяльності та фінансовими показниками компаній (ROE та ROC) [12].

Отже, наукові публікації щодо прибутковості аграрного виробництва в більшості зосереджені на кількісній оцінці та визначенні чинників прибутковості. Праці ж щодо різних аспектів соціальної відповідальності охоплюють широкий спектр внутрішніх та зовнішніх її вимірів, у більшості фокусують увагу на аналізі на розподілі прибутку та напрямів його використання, але залишають поза увагою первинний розподіл створеної вартості на прибуток та оплату праці.

Формулювання цілей статті

Метою статті є оцінка формування прибутку та оплати праці в аграрних підприємствах в Україні для перевірки на відповідність окремим критеріям ефективності та соціальної відповідальності.

Для досягнення мети дослідження були використані переважно кількісні методи, зокрема, індексний, побудови функції тренду, метод середніх величин, кількісних порівнянь. База даних для аналізу включала дані Державної служби статистики України щодо діяльності підприємств сільського, лісового та рибного господарства за період 2011–2024 рр. Ці дані охоплювали результати діяльності 41 677 підприємств у 2011 році та 35 547 підприємств у 2024 році.

Виклад основного матеріалу дослідження

Оцінка прибутку в бухгалтерському обліку, фінансовому аналізі враховує його формування на різних стадіях, що у звіті Про фінансові результати з урахуванням різноманіття доходів та витрат підприємства відображається у показниках валового прибутку, операційного прибутку, прибутку від звичайної діяльності до оподаткування та чистого прибутку. Дані Державної служби статистики України містять інформацію щодо формування прибутку підприємства із зазначенням чистого доходу від реалізації продукції, а також з урахуванням доходів від різних видів його діяльності та включають показники чистого доходу від реалізації продукції, сукупних чистих доходів, операційних витрат, сукупних витрат та чистого прибутку (табл. 1).

Таблиця 1. Формування прибутку та витрати на оплату праці підприємств сільського, лісового та рибного господарства в Україні, тис. грн

Роки	Чистий дохід від реалізації продукції	Разом чисті доходи	Операційні витрати	Витрати усього	Чистий прибуток (збиток)	Витрати на оплату праці
2011	128851779,5	165980100,1	131598757,6	140638772,6	25341327,5	13333771,6
2012	160547666,2	199174256,7	158667761,9	172387026,8	26787229,9	16513920,4
2013	163087723,8	202618506,8	173150266,8	187634064,1	14984442,7	16956734,9
2014	214972468,4	262207829,2	212891718,5	240726482,4	21481346,8	17299605,4
2015	366966377,2	451008407,0	307469116,7	348159339,0	102849068,0	21264788,7
2016	402597371,2	456910923,1	339758886,7	366297769,4	90613153,7	27093873,2
2017	452760080,6	499974880,8	402619357,9	431116355,8	68858525,0	36028211,8
2018	528657778,6	588553987,8	487906003,9	517551395,5	71002592,3	45243118,8
2019	560598651,9	671617741,2	549221417,8	578362368,5	93255372,7	51830749,5
2020	602684426,4	681306171,9	563677401,9	599687637,4	81618534,5	53765666,0
2021	770262820,5	895298715,0	626563610,6	656491765,0	238806950,0	64335679,0
2022	642745672,8	731208363,9	598253278,1	645152179,3	86056184,6	61201392,3
2023	778718047,5	858063936,1	754001314,3	794568182,9	63495753,2	66012294,4
2024	994626828,2	1111051779,5	889954405,6	943675849,0	167375930,5	74792654,3
2024р. до 2011р.	7,7	6,7	6,8	6,7	6,6	5,6
2021р. до 2011р.	6,0	5,4	4,8	4,7	9,4	4,8

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України [5].

У періоді, що досліджувався, чистий прибуток підприємств галузі є позитивним. Це засвідчує, що господарська діяльність підприємств була ефективною, та доходи підприємств як від реалізації продукції, такі і сукупні доходи, перевищували відповідно операційні витрати та сукупні витрати. Динаміка показників рентабельності операційної та всієї діяльності аграрних підприємств у 2011–2024 рр. наводиться на рис. 1. Отже, незважаючи на коливання обсягів прибутку та рентабельності, ведення агробізнесу у досліджуваному періоді було доволі прибутковим, а отже, в цілому ефективним.

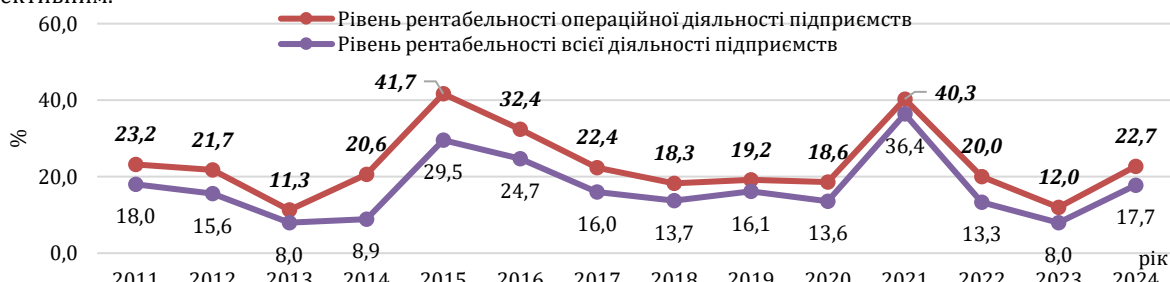

Рис. 1. Рентабельність операційної та всієї діяльності підприємств сільського, лісового та рибного господарства в Україні, %. Джерело: дані Державної служби статистики України [5]

Розрахунок індексів доходів, витрат, прибутку підприємства сільського, лісового та рибного господарства засвідчує, що чисті доходи від реалізації продукції підприємств у 2024 році були більшими від їх обсягів у 2011 році у 7,7 раза, сукупні доходи – у 6,7 раза, операційні витрати – у 6,8 раза, сукупні витрати – у 6,7 раза, чистий прибуток – у 6,6 раза, а от витрати на оплату праці – лише у 5,6 раза. На таке зростання вплинули і як зростання цін (споживчі ціни у 2024 році були вищими за їх рівень у 2011 році у 4,5 раза), так і зростання обсягів виробництва. Отже, зростання доходів аграрних підприємств більшою мірою сприяло збільшенню прибутку, ніж збільшенню витрат на оплату праці. Значне зростання прибутку спостерігалось у 2021 році порівняно з 2011 роком. Так, його обсяг був у 9,4 раза більшим, ніж у 2011 році, у той час, як витрати на оплату праці зросли всього у 4,8 раза.

На рис. 2 подані графіки тренду сукупних доходів аграрних підприємств, чистого прибутку та витрат на оплату праці. Звертає увагу більша варіація показника чистого прибутку порівняно із витратами на оплату праці, які демонстрували доволі стійкий тренд до зростання, хоча темпи його були меншими за середні темпи зростання прибутку.

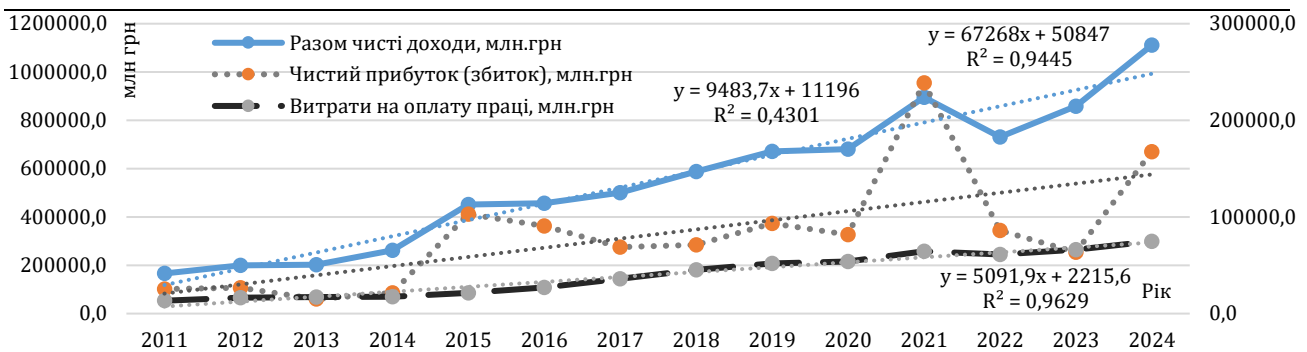

Рис. 2. Сукупні доходи, чистий прибуток та витрати на оплату праці підприємств сільського, лісового та рибного господарства в Україні, млн грн. Джерело: розроблено автором за даними Державної служби статистики України [5]

Враховуючи, що аграрне виробництво характеризується нестабільністю та коливанням як виробничих, так і фінансових результатів, був проведений порівняльний аналіз зростання показників доходів та витрат на основі середніх показників за 2011–2013 рр. та 2022–2024 рр. Результати розрахунків наводяться у табл. 2.

Таблиця 2. Середні річні доходи, витрати та чистий прибуток підприємств сільського, лісового та рибного господарства в Україні, тис. грн

Період	Чистий дохід від реалізації продукції	Разом чисті доходи	Операційні витрати	Витрати усього	Чистий прибуток (збиток)	Витрати на оплату праці
2011–2013	150829056,5	189257621,2	154472262,1	166886621,2	22371000,0	15601475,6
2022–2024	805363516,2	900108026,5	747402999,3	794465403,7	105642622,8	67335447
2022–2024 до 2011–2013	5,3	4,8	4,8	4,8	4,7	4,3

Джерело: складено та розраховано автором за даними Державної служби статистики України [5].

Розрахунок індексів змін показників доходів, витрат та прибутку аграрних підприємств на основі середніх значень також підтвердив більше зростання прибутку порівняно з витратами на оплату праці (4,7 проти 4,3).

Зменшення витрат виробництва спрямовано на підвищення його ефективності, скорочення витрат на оплату праці або відставання зростання цих витрат від зростання вартості виробленої продукції та доходів підприємств може бути ознакою скорочення чисельності працівників. За 2011–2024 рр. у підприємствах сільського, лісового та рибного господарства скорочення чисельності найманих працівників склало майже 40% (39,5%), вартість же реалізованої продукції на одного найманого працівника зросла в 12,8 раза, сукупні доходи на одного найманого працівника – в 11,1 раза, але витрати на оплату праці на одного працівника – у 9,3 раза. Таким чином, співвідношення індексу витрат на оплату праці на одного працівника та продуктивності склало 0,73 за результативним показником вартість реалізованої продукції, 0,84 – за показником сукупного доходу. Що засвідчує певні деформації у розподілі доданої вартості та лише часткового врахування зростання продуктивності у зростанні оплати праці.

Порівняння оплати праці в аграрних підприємствах із середньою в економіці засвідчує її стійке відставання, але із скороченням розриву у відставанні. Співвідношення середньої заробітної плати у сільському, лісовому та рибному господарстві із її рівнем в економіці в цілому дорівнювало 0,67 у 2011 році та 0,84 у 2024 році.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Отже, у статті було представлено результати оцінювання формування прибутку аграрних підприємств за 2011–2024 рр. за критерієм ефективності на основі показників прибуток, індекс прибутку, рентабельність операційної і всієї діяльності та критерієм соціальної відповідальності на основі показників витрати на оплату праці, їх індекс, співвідношення індексів витрат на оплату праці та продуктивності, коефіцієнт компенсації. Результати дослідження доводять доволі високу ефективність господарської діяльності підприємств сільського, лісового та рибного господарства. Із зростанням доходів підприємств збільшення прибутку відбувалося вищими темпами, ніж зростання витрат на оплату праці. За 2011–2024 рр. сукупний чистий прибуток підприємств збільшився у 6,6 раза, а витрати на оплату праці – у 5,6 раза; вартість реалізованої продукції на одного працівника – у 12,8 раза, а витрати на оплату праці одного працівника – у 9,3 раза, значення коефіцієнту компенсації було меншим за одиницю. Ці розрахунки засвідчують певні деформації у розподілі доданої вартості аграрних підприємств на користь прибутку.

Більшість показників, що застосовуються для оцінки трудових відносин і людського капіталу в системі соціальної відповідальності або за критеріями ESG, засновані на аналізі використання прибутку, але для мотивації праці та утвердження соціальної відповідальності бізнесу важливими є процеси первинного розподілу доданої вартості, результатом яких стає визначення витрат на оплату праці та формування прибутку. Тому вважаємо, що система показників соціальної відповідальності має включати і показники, що характеризують соціальну відповідальність на стадії формування прибутку.

Виправлення деформацій в оплаті праці з метою її відповідності критеріям соціальної відповідальності може супроводжуватися заходами, що включають формування економічно ефективної та соціально справедливої системи мотивації праці, подальший перерозподіл прибутку у контексті соціально відповідального ставлення до працівників, який передбачає поліпшення умов праці, навчання працівників та формування кар'єрних перспектив, сприяння балансу між роботою, сім'єю та відпочинком, гарантії зайнятості та відсутності дискримінації за статтю, віком та інші.

Зазначимо, що це дослідження було засновано на узагальнених даних для підприємств сільського, лісового та рибного господарств, що зумовлює їхню певну обмеженість, так як в окремих підприємствах ситуація може відрізнятися від зазначеної тенденції як в кращий, так і в гірший бік. Також проведене дослідження охоплювало розрахунок та аналіз лише окремих показників ефективності та соціальної відповідальності.

Перспективи подальших досліджень включатимуть аналіз формування прибутку та оплати праці в інших галузях, розвиток методичних засад оцінювання політики соціальної відповідальності підприємств, урахування екологічних критеріїв.

Література

1. Антощенко В. В., Дейнега М. В., Глянь Т. І. ESG та сталий розвиток: сучасні тенденції. *Журнал з менеджменту, економіки та технологій*. 2025. №4. С. 176-186. DOI: <https://doi.org/10.69803/3083-6034-2025-4-176>.
2. Богацька Н. М. Прибуток підприємства: його роль, формування та резерви збільшення в умовах ринкової економіки. *Ефективна економіка*. 2019. №9. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.9.30>.
3. Васюткіна Н. В., Бабіч Б. Є. Корпоративна соціальна відповідальність як чинник адаптаційного забезпечення розвитку підприємства в умовах інноваційності бізнесу. *Економіка та суспільство*. 2025. №77. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-77-61>.
4. Гуроров О. І., Кучер Л. Ю., Кучер А. В. *Економічні засади формування прибутковості виробництва молока в аграрних підприємствах: теоретико-прикладний аспект*. Харків: Точка, 2013. 490 с.
5. Державна служба статистики України. Статистична інформація. 2025. URL: <https://ukrstat.gov.ua>.
6. Кучер Л. Ю. Методологічні основи визначення прибутковості виробництва та реалізації молока. *Економіка АПК*. 2010. №9. С. 43-48.
7. Собакар М., Лиска П. Оцінювання ефективності політики корпоративної соціальної відповідальності. *Економіка та суспільство*. 2024. №69. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-78-41>.
8. Мельник Л. Ю., Макаренко П. М., Мельник Л. Л. Фактори впливу на прибутковість аграрних підприємств. *Економіка АПК*. 2010. № 5. С. 79-83.
9. Сміт А. Добробут націй. Дослідження про природу та причини добробуту націй; пер. з англ. під ред. Є. Литвина. Київ: Port-Royal, 2001. 593 с.
10. Фесенко В., Ступнікер Г., Мотієнко С. Аналіз прибутковості сільськогосподарських підприємств України як фактор нарощування економічного потенціалу під час воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. №46. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-29>.
11. Храпкіна В. В., Тиран О. В. Розвиток корпоративної соціальної відповідальності у діяльності сучасної української компанії. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2022. № 2(125). С. 119-124. DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2022-2-19>.
12. Компорек М. Показники ESG, управління прибутками та фінансові показники: дані з Польщі. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2024. 5(58), 185-198. <https://doi.org/10.55643/fcapter.5.58.2024.4540>
13. *CSR indicators: the best checklist for its sustainability report*. 2025. URL: <https://www.meetkiosk.com/en/articles/indicateurs-rse-la-meilleure-checklist-pour-son-rapport-de-durabilite>
14. European Commission. *Green Paper on corporate social responsibility*. 2005. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/green-paper-on-corporate-social-responsibility.html>
15. Green Paper - Promoting a European framework for corporate social responsibility: Document 52001DC0366. European Commission. 2001. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52001DC0366>.
16. European Federation of Financial Analysts Societies (EFFAS). *Key Performance Indicators for Environmental, Social & Governance Issues*. Version 1.2. 2008. 66 p.
17. ISO 26000:2010 *Guidance on social responsibility*. URL: <https://www.iso.org/standard/42546.html>.
18. ISO 26000:2019 ISO /TS 26030:2019. *Social Responsibility and sustainable development – Guidance on using ISO 26000:2010 in the food chain*. URL: <https://www.iso.org/standard/71624.html>.
19. McConnell C., Brue S., Flynn S. *Economics: Principles, Problems and Policies*. 21-st ed. McGraw Hill, 2018. 980 p.
20. Ricardo D. *Principles of Political Economy and Taxation*. Creative Media Partners, 2018. 526 p.

References

1. Antoshchenkova, V. V., Deineha, M. V., & Hlian, T. I. (2025). ESG ta stalyi rozvytok: suchasni tendentsii [ESG and sustainable development: current trends]. *Journal of Management, Economics and Technology*, no. 4, pp. 176-186. <https://doi.org/10.69803/3083-6034-2025-4-176>.
2. Bohatska, N. M. (2019). Prybutok pidpriemstva: yoho rol, formuvannya ta rezervy zbilshennia v umovakh rynkovoї ekonomiky [Enterprise profit: its role, formation and reserves of increase in a market economy]. *Efficient Economy*, no. 9. <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.9.30>.
3. Vasiutkina, N. V., & Babich, B. Ye. (2025). Korporatyvna sotsialna vidpovidalnist yak chynnyk adaptatsiinoho zabezpechennia rozvytku pidpriemstva v umovakh innovatsiinosti biznesu [Corporate social responsibility as a factor of adaptive support for enterprise development in terms of business innovation]. *Economy and Society*, no. 77. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-77-61>.
4. Hutorov, O. I., Kucher, L. Yu., & Kucher, A. V. (2013). *Ekonomichni zasady formuvannya prybutkovosti vyrobnytstva moloka v ahrarnykh pidpriemstvakh: teoretyko-prykladnyi aspekt* [Economic foundations of milk production profitability formation in agricultural enterprises: theoretical and applied aspects]. Kharkiv: Tochka.
5. State Statistics Service of Ukraine. (2025). *Statistical Information*. Available at: <https://ukrstat.gov.ua>.
6. Kucher, L. Yu. (2010). Metodolohichni osnovy vyznachennia prybutkovosti vyrobnytstva ta realizatsii moloka [Methodological bases for determining the profitability of milk production and sales]. *Economy of AIC*, no. 9, pp. 43-48.
7. Sobakar, M., & Lyska, P. (2024). Otsiniuvannya efektyvnosti polityky korporatyvnoi sotsialnoi vidpovidalnosti [Evaluating the effectiveness of corporate social responsibility policy]. *Economy and Society*, no. 69. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-78-41>.
8. Melnyk, L. Yu., Makarenko, P. M., & Melnyk, L. L. (2010). Faktory vplyvu na prybutkovist ahrarnykh pidpriemstv [Factors influencing the profitability of agricultural enterprises]. *Economy of AIC*, no. 5, pp. 79-83.
9. Smith, A. (2001). *Dobrobut natsii. Doslidzhennia pro pryrodu ta prychny dobrobutu natsii* [The Wealth of Nations]. Kyiv: Port-Royal.
10. Fesenko, V., Stupniker, H., & Motienko, S. (2022). Analiz prybutkovosti silskohospodarskykh pidpriemstv Ukrainy yak faktor naroshchuvannia ekonomichnoho potentsialu pid chas voiennoho stanu [Profitability analysis of agricultural enterprises of Ukraine as a factor of economic potential building during martial law]. *Economy and Society*, no. 46. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-29>.
11. Khrapkina, V. V., & Tyran, O. V. (2022). Rozvytok korporatyvnoi sotsialnoi vidpovidalnosti u diialnosti suchasnoi ukrainskoi kompanii [Development of corporate social responsibility in the activities of a modern Ukrainian company]. *State and Regions. Series: Economics and Business*, no. 2(125), pp. 119-124. <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2022-2-19>.
12. Komporek, M. (2024). ESG indicators, earnings management and financial performance: evidence from Poland. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 5(58), pp. 185-198. <https://doi.org/10.55643/fcapter.5.58.2024.4540>.
13. MeetKiosk. (2025). *CSR indicators: the best checklist for its sustainability report*. Available at: <https://www.meetkiosk.com/en/articles/indicateurs-rse-la-meilleure-checklist-pour-son-rapport-de-durabilite>.
14. European Commission. (2005). *Green Paper on corporate social responsibility*. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/green-paper-on-corporate-social-responsibility.html>.
15. European Commission. (2001). *Green Paper - Promoting a European framework for corporate social responsibility*. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52001DC0366>.
16. EFFAS. (2008). *Key Performance Indicators for Environmental, Social & Governance Issues*. Version 1.2.
17. ISO. (2010). *ISO 26000:2010 Guidance on social responsibility*. Available at: <https://www.iso.org/standard/42546.html>.
18. ISO. (2019). *ISO/TS 26030:2019 Social Responsibility and sustainable development – Guidance on using ISO 26000:2010 in the food chain*. Available at: <https://www.iso.org/standard/71624.html>.
19. McConnell, C., Brue, S., & Flynn, S. (2018). *Economics: Principles, Problems and Policies*. 21st ed. McGraw-Hill.
20. Ricardo, D. (2018). *Principles of Political Economy and Taxation*. Creative Media Partners.

Стаття надійшла до редакції / Received 08.02.2026

Прийнята до друку / Accepted 18.02.2026

Опубліковано / Published 25.02.2026